2) динамічна, мінлива, тому що політична реальність нескінченно поповнюється новими фактами дійсності;

3) антропоцентрична, тобто формується людиною, яка категоризує політичні реалії, спираючись на свої уявлення про світ і своє місце в ньому;

4) цілісна, єдина завдяки узгодженості її складових;

6) неадекватна, позаяк часто це псевдомодель політичної дійсності, нав'язана індивіду засобами політичної агітації.

Політична мова – це особлива підсистема національної мови, призначена для політичної комунікації: для пропаганди тих чи інших ідей, емотивного впливу на громадян країни і спонукання їх до політичних дій, для вироблення консенсусу, прийняття та обґрунтування соціально-політичних рішень в умовах множинності поглядів у суспільстві. Політична свідомість являє собою сприйняття суб'єктом тієї частини реальності, яка пов'язана з політикою, з питаннями влади і підпорядкування, держави з її інститутами. Для належного сприйняття політичних процесів кожному індивіду необхідно володіти елементарними знаннями і уявленнями про політику, які впливають, у свою чергу, на його політичну поведінку.

Спираючись на характерні ознаки і властивості ПКС, можемо дати визначення цьому поняттю. Політична картина світу – це неадекватна модель політичної реальності, яка існує у свідомості учасників політичного процесу і обумовлює їх поведінку; будується ПКС на підставі знань індивідів про політичну дійсність і їх політичної свідомості, у формуванні політичного світогляду особливу роль відіграють засоби масової інформації та політичні діячі – суб'єкти політичної діяльності.

Отже, політична картина світу – це один із типів відображення фрагменту дійсності певної людської спільноти, а саме її суспільно-політичний бік буття. Як і будь-яка картина світу, ПКС представлена у свідомості кожного громадянина, представника суспільної спільноти, яка історично сформувалася на певній території. Вона безпосередньо пов'язана з політикою, державою, владою і способами їх реалізації в певному колективі. При цьому носій цих світоуявлень обов'язково має володіти елементарними знаннями і уявленнями про політику, що, у свою чергу, впливає на його політичну поведінку. Властивостями політичної картини світу є неглобальність, динамічність, мінливість, єдність об'єктивного і суб'єктивного, антропоцентричність, цілісність, неадекватність. Концептуальну політичну картину світу можна представити як когнітивно-психологічну модель політичної реальності, яка відображена у свідомості певного народу і його поведінці. Для лінгвістики особливий інтерес представляє мовна політична картина світу, яка відображає «наївні» уявлення народу про себе, свою країну і власну роль у політичному житті країни, що, в свою чергу, є джерелом формування політичної свідомості суспільства.

Література:

1. Леонтьєв А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьєв. – М. : Политиздат, 1975. – 304 с.

2. Лєбєдєва Т. Б. Динаміка розвитку військової лексичної підсистеми в сучасній німецькій мові. Дис.... канд. філол. наук: 10.02.04. – К. : КНАУ 2002. – 226 с.

3. Попова З. Д. Язык и национальная картина мира / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж, 2003. – 59 с.

4. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др. – М. : Наука, 1988. – 216 с.

5. Соколовская Ж. П. «Картина мира» в значениях слов. «Семантические фантазии» или «катехизис семантики»? – Симферополь : Таврия, 1993. – 232 с.

6. Худолій А. О. Функціональні зміни у мові американської публіцистики кінця XX – початку XXI століття. – Острог, 2006. – 384 с.

УДК 81'42:821.111

М. П. Степанюк,
Херсонська державна морська академія, м. Херсон

ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНІ ПОЛЯ КОНЦЕПТУ 'РАДІСТЬ' У РОМАНАХ СЕСТЕР БРОНТЕ

У статті проаналізована концептосфера, яка надана Л.Г. Бабенко, яка складається з ядра, приядерної зони, ближньої периферії та дальньої периферії, виділені основні репрезентанти концепту 'радість', проаналізовані тлумачення лексеми joy у відомих англомовних словниках; надані основні словоформи концепту 'радість', а саме іменники – happiness, pleasure, satisfaction, delight, gladness, прикметники – happy, satisfied, glad, cheerful, дієслова –to enjoy, to delight; визначено ядро, приядерну зону, ближню периферію та дальню периферію концепту концепту 'радість' та надані приклади з романів сестер Бронте.

Ключові слова: *концептосфера, ядро, периферія.*

В статье проанализирована концептосфера, которая предоставлена Л.Г. Бабенко, которая состоит из ядра, приядерной зоны, ближней периферии и дальней периферии, выделены основные репрезентанты концепта 'радость', проанализированы толкования лексемы joy в известных англоязычных словарях; предоставлены основные словоформы концепта 'радость', а именно существительные – happiness, pleasure, satisfaction, delight, gladness, прилагательные – happy, satisfied, glad, cheerful, глаголы -to enjoy, to delight; определено ядро, приядерну зону, ближнюю периферию и дальнюю периферию концепта 'радость» и предоставлены примеры из романов сестер Бронте.

Ключевые слова: *концептосферы, ядро, периферия.*

The article analyzed the conceptual sphere, which was provided by L.G. Babenko, which consists of the main body, near main body zone, close periphery and the far periphery, identified the main representative of the concept 'joy' were analyzed the main definitions of the word 'joy' in the famous English dictionaries; provided basic wordforms of the word 'joy', namely nouns – happiness, pleasure, satisfaction, delight, gladness, adjectives – happy, satisfied, glad, cheerful, verb -to enjoy, to delight; defined the main body, near main body zone, close periphery and the far periphery of the concept 'joy', and provided examples from novels of Bronte sisters.

Keywords: *conceptual spheres, the main body, periphery.*

Концепт є ключовим поняттям когнітивної лінгвістики. Однак, незважаючи на те, що поняття «концепт» можна вважати для сучасної когнітивістиці утвердженим, зміст цього поняття дуже істотно варіює в концепціях різних наукових шкіл і окремих вчених.

© П. І. Осипов, 2015

Значний внесок у розвиток когнітивної лінгвістики зробили американські, західноєвропейські, а також російські вчені. У вітчизняному мовознавстві проблеми концепту досліджують С. О. Аскольдов, Т. А. Космеда, О. О. Селіванова, В. А. Піщальникова, Г. В. Токарев, В. Г. Ніконова. Лінгвістичним та лінгвокультурним осмисленням концепту займалися багато відомих вітчизняних та зарубіжних лінгвістів: А. Вежбицька, В. І. Карасик, Ю. С. Степанов, Г. Г. Слишкін, О. С. Кубрякова, Н. А. Болдирев, І. А. Стернін, А. П. Бабушкін. Емоційні концепти привертають увагу таких лінгвістів: О. О. Потебня, Ш. Баллі, Я. Зима, Є. М. Галкіна-Федорук, В. М. Адмоні, О. І. Москальська, О. Й. Шендельс, В. О. Жеребков, В. Н. Телія, Дж. Лакофф, Ч. Філмор.

Метою нашого дослідження є формування функціонально-семантичних полів концепту ‘радість’ у романах сестер Бронте.

Досягнення визначеної мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

– надати модель концептосфери Л.Г. Бабенко;

– виділити основні репрезентанти концепту JOY ‘радість’ та основні словоформи концепту JOY ‘радість’;

– проаналізувати тлумачення лексеми *joy*;

– визначити ядро, приядерну зону, ближню периферію та дальню периферію концепту JOY ‘радість’ та надати приклади з романів сестер Бронте.

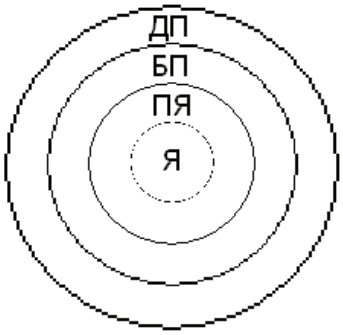

Як зазначає Л.Г. Бабенко [1], індивідуально-авторські знання про світ формують специфічну концептосферу, яка структурована по принципу поля, ядром (Я) є когнітивно-пропозиційна структура (КПС), приядерну зону (ПЯ) представляють лексичні репрезентації цієї структури, ближню периферію (БП) – образні репрезентації, а дальню периферію (ДП) – емоційно-оцінні смисли.

Спочатку виділяємо базові репрезентанти концепту JOY ‘радість’. У творах сестер Бронте даний концепт репрезентований лексемами *joy, happiness, happy, joyful, merrily, cheerful.*

«Dear brother, I am happy to see you eat your breakfast with relish, after the fatiguing night you have passed. Caroline, then, is defective; but with my forming hand and almost motherly care she may improve. There is about her an occasional something – a reserve, I think – which I do not quite like, because it is not sufficiently girlish and submissive; and there are glimpses of an unsettled hurry in her nature, which put me out» [3].

«You see, sir, I am come, according to promise!» I exclaimed, assuming the cheerful; «and I fear I shall be weather-bound for half an hour, if you can afford me shelter during that space» [5].

Ключовим репрезентантом художнього концепту ‘радість’ вважаємо лексему *joy*. Наприклад: «*Night-walking amuses him, then,» I remarked, affecting a careless manner in reality as surprised as she was, and anxious to ascertain the truth of her statement; for to see the master looking glad would not be an every-day spectacle. I framed an excuse to go in. Heathcliff stood at the open door; he was pale, and he trembled yet, certainly, he had a strange joyful glitter in his eyes, that altered the aspect of his whole face»* [5].

Ядерну зону концепту JOY ‘радість’ у творах доповнює значна кількість похідних словоформ, визначених на основі деривaційного аналізу лексеми *joy*, які у сучасній англійській мові експлікують:

– **наявність або відсутність емоції**: іменники концепту JOY ‘радість’– great happiness and pleasure [6]; *joyless* – without any happiness at all [6]. Ці лексеми вказують на наявність або відсутність великої радості та задоволення людини.

– **бути в радісному стані**: дієслово *joy* – to be happy because of something [6].

– **характеристика людини**: прикметник *joyful* – very happy, or likely to make people very happy [6].

– **характеристика дій, або тональність розмови**: прислівник *joyfully* – визначає тональність та емоційний настрій людини у момент розмови.

Аналіз словникових дефініцій дав змогу надати наступні тлумачення лексеми *joy*:

– **Longman Dictionary** [6] дає наступне тлумачення лексеми *joy* – great happiness and pleasure, *happiness* – the state of being happy; *pleasure* – the feeling of happiness, enjoyment, or satisfaction that you get from an experience; *satisfaction* – a feeling of happiness or pleasure because you have achieved something or got what you wanted; *enjoyment* – the feeling of pleasure you get from having or doing something, or something you enjoy doing;

– **Webster’s Revised Unabridged Dictionary** (1913) [9] надає наступну дефініцію: *joy* – passion or emotion excited by the acquisition or expectation of good; pleasurable feelings or emotions caused by success, good fortune, and the like, or by a rational prospect of possessing what we love or desire; gladness; exhilaration of spirits; delight; *delight* – a strong feeling of happiness; *exhilaration* – a feeling of great happiness and excitement;

– **Macmillan Dictionary** [7] *joy* – a feeling of great happiness;

– **Merriam Webster** [8] *joy* – a feeling or state of well-being and contentment;

– **Macmillan Dictionary** надає наступний синонімічний ряд до лексеми «*joy*»: *happiness, delight, contentment, euphoria, elation, jollity, ecstasy, nirvana.* **Merriam Webster** надає таку низку синонімів: *beatitude, blessedness, bliss, blissfulness, felicity, gladness, joy, warm fuzzies,* та таких слів, які близькі до значення: *elatedness, elation, exhilaration, exultation, high, intoxication; ecstasy, euphoria, glory, heaven, nirvana, paradise, rapture, rapturousness, ravishment, seventh heaven, transport; delectation, delight, enjoyment, pleasure.*

Аналіз романів сестер Бронте показав, що ядром концепту концепту JOY ‘радість’ є лексема *joy*, та похідні слова *joyful, joyfully,* які найбільш очевидно репрезентують *радість*; воно характеризується загальновідомістю, максимальною абстрактністю й частотності та стилістичною нейтральністю.

Можемо зробити висновок, що концепт концепту JOY ‘радість’ може бути представлений наступним синонімічним рядом: *happiness, pleasure, satisfaction, enjoyment, gladness, delight, pleasurable things, contentment, euphoria, elation, jollity, ecstasy, nirvana, beatitude, blessedness, bliss, blissfulness, felicity,warm fuzzies.*

Аналіз романів сестер Бронте, дав змогу встановити, що концепт JOY ‘радість’, вербалізований у романах за допомогою наступних лексем: іменниками – *happiness, pleasure, satisfaction, delight, gladness,* прикметниками – *happy, satisfied, glad, cheerful,* дієсловами –*to enjoy, to delight.*

Наведемо приклад:

«Ho, Miss Linton!’ cried a deep voice (the rider’s), ‘I’m glad to meet you. Don’t be in haste to enter, for I have an explanation to ask and obtain.»[5]

У наведеному прикладі, лексема *glad* виражає концепт JOY ‘РАДІСТЬ’.

Ближня периферія представлена словами та словосполученнями, які мають непряму репрезентацію концепту JOY ‘РАДІСТЬ’, а саме метафора та метонімія. Наведемо приклад:

«Heathcliff’s face brightened a moment; then it was overcast afresh, and he sighed.

‘But, Nelly, if I knocked him down twenty times, that wouldn’t make him less handsome or me more so. I wish I had light hair and a fair skin, and was dressed and behaved as well, and had a chance of being as rich as he will be!»[5]

Словосполучення *face brightened a moment* є метафоричним та вербалізує емоцію радості, тобто *обличчя сяяло* від радості.

У наступному прикладі словосполучення *happy face* репрезентує щасливе обличчя, тобто радість репрезентована за допомогою метонімії:

«He stood on the kitchen hearth; Caroline stood beside him. Mr. Moore, while enjoying the genial glow, kept his eyes directed towards the glittering brasses on the shelf above. Chancing for an instant to look down, his glance rested on an uplifted face flushed, smiling, happy, shaded with silky curls, lit with fine eyes!»[4]

Коли людина щаслива та радісна, вона може виражати це жестами, наприклад, *плескати у долоні:*

«Diana clapped her hands. «That is just what we hoped and thought! And you will marry him, Jane, won’t you? And then he will stay in England.»[2]

I delivered this message to Mrs. Earnshaw; she seemed in flighty spirits, and replied merrily, ‘I hardly spoke a word, Ellen, and there he has gone out twice, crying. Well, say I promise I won’t speak but that does not bind me not to laugh at him!’ [5]

Очі людини, від радощі посміхаються *(eyes laughed):*

«Mr. Moore’s dark face mustered colour; his lips smiled, and yet were compressed; his eyes laughed, and yet he resolutely knit his brow.»[4]

Тобто, можна зробити висновки, що ближня периферія концепту JOY ‘РАДІСТЬ’ у романах сестер Бронте виражена образно, тобто метафорами, наприклад: *face brightened, eyes laughed, eyes sparkled, lit eyes,* та метонімією: *happy face, happy eyes.*

Дальня периферія представлена контекстами, та ситуаціями, які репрезентують концепт JOY ‘РАДІСТЬ’. Наведемо приклад:

«Your mother was my father’s sister?»

«Yes.»

«My aunt, consequently?»

He bowed.

«My uncle John was your uncle John? You, Diana, and Mary are his sister’s children, as I am his brother’s child?»

«Undeniably.»

«You three, then, are my cousins; half our blood on each side flows from the same source?»

«We are cousins; yes.»[2]

У наведеному прикладі, ми можемо визначити концепт JOY ‘РАДІСТЬ’, а саме радість Джейн Ейр, яка щаслива, що має двоюрідних сестер та братів.

Отже, можна зробити висновок, що ядром концепту ‘РАДІСТЬ’ є лексема *joy,* приядерна зона представлена іменниками *– happiness, pleasure, satisfaction, delight, gladness,* прикметниками *– happy, satisfied, glad, cheerful,* дієсловами *–to enjoy, to delight.*

Ближня периферія вербалізована метафорою та метонімією, наприклад: метонімією *happy face,* метафорою *face brightened, eyes laughed, eyes sparkled, lit eyes.*

Дальня периферія представлена контекстами, та ситуаціями, які репрезентують концепт JOY ‘РАДІСТЬ’.

Література:

1. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста / Л. Г. Бабенко, Ю. В. Казарин. – М. : Флинта, Наука, 2004. – 496 с.

2. Charlotte Bronte «Jane Eyre» / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу : http://www.online-literature.com/brontec/janeeyre/

3. Charlotte Bronte «Shirley» / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу : http://books.google.com.ua/books/about/Shirley.html?id=sQ8RRKfSb34C&redir_esc=y

4. Charlotte Bronte «Vilette» / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу : http://www.literature.org/authors/bronte-charlotte/villette/

5. Charlotte Bronte «Wuthering Heights» / Ch. Bronte [Електронний доступ] – режим доступу : http://www.literaturepage.com/read/wutheringheights.html

6. Longman Dictionary of Contemporary English [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ldoceonline.com/

7. Macmillan English Dictionary 2nd Edition [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.macmillandictionary.com/open-dictionary/latestEntries.htm

8. Merriam-Webster Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.merriam-webster.com/

9. Webster M. Webster’s New Dictionary of Synonyms / [Ed. M. Webster]. – Springfield, Massachusetts : Merriam-Webster Inc., 1984. – 942 p.

УДК 811.111’42

О. Г. Сторчак,
Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків

ХАРАКТЕРИСТИКА СОМАТИЧНОГО КОМПОНЕНТУ КОНЦЕПТІВ *HEAVY* І *LIGHT* В АНГЛОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Соматичний компонент концептів HEAVY і LIGHT має модальнісно-неспецифічну природу і відображає соматичний стан людини. Лексеми heavy і light використовуються для номінації станів, викликаних різними типами аферентації. Проаналізовано фактори, що впливають на концептуалізацію стану.

***Ключові слова**: соматичний компонент, концептуалізація, концепт, соматичний стан, аферентація.*

© О. Г. Сторчак, 2015